

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነው

ተሾመ ሸፈራው

ሀብታሙ እርቅይሁን

ብርሃኑ መንግስቱ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች:- አቶ ፀጋይ ተስፋይ:- ቀረቡ

ተጠሪ:- የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ብረታ ብረት ኢንዱስትሪ ልማት ኢንስቲትዩት-ነ/ፈ.ጅ አድማስ ደምሳቸው ቀረቡ

መዝገቡ ተምርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጠ።

ፍርድ

ጉዳዩ የደረጃ ዕድገት ውድድርን የሚመለከት ነው። የሰበር አቤቱታው የቀረበው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በሠጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በሚል ነው። የክርክሩን አመጣጥ ከስር ፍርድ ቤት የመዝገብ ግልባጭ እንደተረዳነው አመልካች በተጠሪ መሥሪያ ቤት ሠራተኛ ሲሆኑ በመሥሪያ ቤቱ በወጣው የገበያ ልማት ቡድን መሪ የደረጃ ዕድገት ውድድር ላይ ያላቸው የሥራ ልምድ በቂ አይደለም ተብሎ ከውድድሩ ውጭ በመሆናቸው ለቅሬታ ሰሚ ኮሚቴ ያመለከቱ ሲሆን ኮሚቴው ለሥራ መደቡ ከሚያስፈልገው ስምንት ዓመት የሥራ ልምድ አመልካች ያላቸው ሰባት ዓመት ከአስራ ስድስት ቀን የሥራ ልምድ በመሆኑ ለሥራ መደቡ በቂ አይደለም በማለት ቅሬታቸውን ሳይቀበለው ቀርቷል። አመልካች በውሳኔው ባለመስማማት ለፌዴራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን የአስተዳደር ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን አስተዳደር ፍርድ ቤቱ የደረጃ እድገት ውድድሩ ለነፃነት የሥራ መደብ የተዘጋጀውን ፎርም ቁጥር 14 መከተል ሲገባው በነጥብ የሥራ ምዘና ደረጃ አወሳሰን አፈጻጸም መመሪያ ለማስፈጸም በተዘጋጀው ፎርም-14 ሥራ መዘርዘር መሠረት የደረጃ ዕድገት ውድድሩ መደረጉ ተገቢ አይደለም። በነፃነት የሥራ መደብ የተዘጋጀው ፎርም ቁጥር 14 መሠረት ለገበያ ልማት ቡድን መሪ የሚጠይቀውን የትምህርት ዝግጅት አመልካች ስለማያሟሉት በደረጃ ዕድገት ውድድሩ እንዳይሳተፉ መደረጉ ተገቢ ነው በማለት ወስኗል። አመልካች ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ፍርድ ቤቱ ግራ ቀኙን አከራክሮ የአስተዳደር ፍርድ ቤቱን ውሳኔ አጽንቷል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘትም በሥር ከተከራከርንበት ጭብጥ እና ከቀረበው ማስረጃ ውጭ መወሰኑ ተገቢ አይደለም። ለሁሉም የደረጃ ዕድገት ውድድር በነጥብ የሥራ ምዘና ደረጃ አወሳሰን አፈጻጸም መመሪያ ለማስፈጸም በተዘጋጀው ፎርም-14 ሥራ መዘርዘር መሠረት ተደርጎ እያለ ለምንከራከርበት የሥራ መደብ ብቻ በነባሩ የሥራ መደብ የተዘጋጀው ፎርም ቁጥር 14 ተግባራዊ ይደረግ መባሉ ስህተት ነው። ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን በነጥብ የሥራ ምዘና ደረጃ አወሳሰን አፈጻጸም መመሪያ ለማስፈጸም በተዘጋጀው ፎርም-14 ሥራ መዘርዘር መሠረት የተደረገ የደረጃ ዕድገት ውድድሮችን ውጤት አጽድቋል። ለሥራ መደቡም ከስምንት ዓመት በላይ የሥራ ልምድ ስላለኝ ልወዳደር ይገባል የሚል ነው። የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን ተመልክቶ ለግራ ቀኝ ክርክር መነሻ የነበረው የአመልካች ቀጥታ አግባብነት ያለው የሥራ ልምድ ለደረጃ ዕድገቱ በቂ ነው ወይስ አይደለም የሚል ሆኖ ሳለ የሥር ፍርድ ቤቶች ግራ ቀኝ ባልተከራከሩበትና ዳኝነት ባልተጠየቀበት የትምህርት ዝግጅት ላይ መሠረት በማድረግ መወሰናቸው ሕጋዊነቱን ለመመርመር ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ መልስ እንዲያቀርብ አሟላ። ተጠሪ የሠጠው መልስ የአመልካች የሥራ ልምድ ሰባት ዓመት ከአስራ ስድስት ቀን ብቻ ነው። የሥር ፍርድ ቤቶች ውሳኔም ከጭብጡ ውጭ ሳይሆን የውድድሩን መሠረት ያደረገ ስለሆነ ውሳኔው ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለም ብሏል። አመልካች የመልስ መልስ በማቅረብ የሠበር አቤቱታቸውን አጠናክረው ተከራክረዋል።

የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ክርክሩ የተደረገው የሥነ-ሥርዓት ሕጉን ተከትሎ መሆን አለመሆኑን? በጭብጥነት በመያዝ መዝገቡን መርምረናል።

እንደመረመርነው አመልካች በተጠሪ መሥሪያ ቤት ሠራተኛ ሲሆኑ በመሥሪያ ቤቱ በወጣው የገበያ ልማት ቡድን መሪ የደረጃ ዕድገት ውድድር ላይ ያላቸው የሥራ ልምድ በቂ አይደለም ተብሎ ከውድድሩ ውጭ በመሆናቸው ለፌዴራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን የአስተዳደር ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን አስተዳደር ፍርድ ቤቱ የደረጃ እድገት ውድድሩ ለነባሩ የሥራ መደብ የተዘጋጀውን ፎርም ቁጥር 14 መከተል ሲገባው በነጥብ የሥራ ምዘና ደረጃ አወሳሰን አፈጻጸም መመሪያ ለማስፈጸም በተዘጋጀው ፎርም-14 ሥራ መዘርዘር መሠረት የደረጃ ዕድገት ውድድሩ መደረጉ ተገቢ አይደለም። በነባሩ የሥራ መደብ የተዘጋጀው ፎርም ቁጥር 14 መሠረት ለገበያ ልማት ቡድን መሪ የሚጠይቀውን የትምህርት ዝግጅት አመልካች ስለማያሟሉት በደረጃ ዕድገት ውድድሩ እንዳይሳተፉ መደረጉ ተገቢ ነው በማለት ወስኗል።

ተጠሪ በሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ቁጥር 182/2002 ተጠሪነቱ ለንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር ሆኖ የተቋቋመ የፌዴራል መሥሪያ ቤት ስለመሆኑ በደንቡ አንቀጽ 3 ላይ ተመልክቷል። ሠራተኞችንም በፌዴራል የመንግሥት ሠራተኞች ሕጎች መሠረት የሚያስተዳድር ስለመሆኑ በደንቡ አንቀጽ 11(2)(ለ)

ላይ ተደንግጓል። እንደ አስተዳደር መሥሪያ ቤት ከሚፈጽመው የሥራ ተግባር እና ከሚያስተዳድራቸው ሠራተኞች ጋር በተያያዘ አስተዳደራዊ ውሳኔ የመስጠት የራሱ ብቸኛ ሥልጣኑ ስለመሆኑ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 50(2) ላይ የተመለከተው የመንግሥት አካላትን የሥልጣን ክፍፍል መርህ (principle of separation of powers) ያሥገነዝባል። በሦስቱ የመንግሥት አካላት በሆኑት ሕግ አውጭ፣ ሕግ አስፈጻሚው እና የሕግ ተርጓሚው መካከል የሥልጣን ክፍፍል ያለ ቢሆንም በመካከላቸው የእርስ በእርስ ቁጥጥር (check and balance) ከሌለ ተቋማቱ በሕግ የተጣለባቸውን የዜጎችን ሠብዓዊና ዲሞክራሲያዊ መብት ማክበርና ማስከበር አይችሉም። የእርስ በእርስ ቁጥጥር ጣልቃ መግባትን ካስከተለ ከጥቅሙ ይልቅ ጉዳቱ የሚያመዘንና የተጣለባቸውን ግዴታ እንዳይወጡ ሊያደርጋቸው ስለሚችል ቁጥጥሩ በሕግ በተዘረጋው ሥርዓት አግባብ መፈጸም አለበት።

አስተዳደራዊ አካላት የሚሠጧቸው ውሳኔዎች በፍ/ሕ/ቁ. 401(1) እንደተመለከተው ከተሠጣቸው ሥልጣን በማለፍ ከወሰኑ (ultra vires) ወይም በተሠጣቸው ሥልጣን ስር ሆኖ ነገር ግን በሕግ የተመለከቱትን አስገዳጅ ሁኔታዎችና ፎርም ሳይከተሉ የሚፈጽሙት ተግባር ወይም ውሳኔ ፈራሽ ነው። በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግሥት አንቀጽ 37 ላይ ሠዎች ፍትሕ የማግኘት መብት ያላቸው በመሆኑ አስተዳደራዊ ውሳኔዎች የሰዎችን መብቶች ሲነኩ በዳኝነት አካል ጉዳዩ ቀርቦ ውሳኔያቸው ሕግን የተከተለ መሆን አለመሆኑ ይመረምራል። የመዳኝነት ሥልጣን የፍርድ ቤቶች ቢሆንም የሕገ-መንግሥቱ አንቀጽ 78(4) እና 37 ላይ አንድ ላይ ሲነበቡ በሕግ የተደነገገን የዳኝነት ሥርዓትን የሚከተል የዳኝነት ነክ አካላት በሕግ የመዳኝነት ሥልጣን ሊሰጣቸው እንደሚችል ያስገነዝባል። የእነዚህ አካላት የዳኝነት ሥልጣን በተፈጥሮ የሚገኝ ሳይሆን በግልጽ ሕግ ለመዳኝነት ሥልጣን ሲሰጣቸውና የሚሰሩበት የተደነገገ የዳኝነት ሥርዓት ሲኖራቸውና ይህን ተከትለው ሲሰሩ የሚኖራቸው ሥልጣን ነው። ይህም በዘመናዊው የመንግሥት ሥርዓት መንግሥት ብዙ ጉዳዮች ላይ ሠፊ ሥልጣን ያለው በመሆኑ ለመንግሥት የሕግ አስፈጻሚ አካል የዳኝነት ነክ ሥልጣን አስፈላጊ በመሆኑ፣ የተወሰኑ ጉዳዮች ደግሞ ፍሬ ነገሮችን ለመመልከት ልዩ ዕውቀት የሚጠይቁ (specialization) በመሆኑ እና ፍርድ ቤቶች ላይ ያለውን የሥራ ጫና ለማቃለል ሥራ ላይ ይውላሉ።

የፌደራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን አስተዳደር ፍርድ ቤትም በዚህ አግባብ የተቋቋመ የዳኝነት ነክ አካል ነው። ተጠሪ የሠጠው አመልካችን ከደረጃ ዕድገት ውድድር ውጭ የማድረግ አስተዳደራዊ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የሚቀርብበት ስለመሆኑ የፌደራል መንግሥት ሠራተኞች አዋጅ ቁጥር 1064/2010 አንቀጽ 81 የተመለከተ በመሆኑ ጉዳዩ በአስተዳደር ፍርድ ቤት በይግባኝ ተጀምሮ መመራቱ ሕጉን የተከተለ ነው። ነገር ግን ጠንካራና አስተማማኝ የዜጎች ሰብዓዊ መብት የሚከበርበት ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ለመገንባት የሕግ የበላይነትን ማስፈን ወሳኝ ነው። በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ-መንግሥት መግቢያ ክፍል ላይ እንደተመለከተው የሕግ የበላይነት የሕገ-መንግሥቱ ዋነኛ መገለጫ ሲሆን አንዱ መስፈርት ደግሞ የዳኝነት ሥልጣን በነፃና ገለልተኛ ፍርድ ቤት መታየቱ ነው። ሥለሆነም ከመደበኛ ፍርድ ቤት ውጭ በሕግ የመዳኝነት

ሥልጣን የተሰጣቸው አካላት የሚወስኑት ውሳኔ በዳኝነት ክለሳ (judicial review) ሂደት በማለፍ በፍርድ ቤት መታየት ይኖርበታል። በተያዘው ጉዳይም አስተዳደር ፍርድ ቤቱ የሠጠው ውሳኔ በፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በዳኝነት ክለሳ ሂደት ታይቶ ለዚህ ችሎት የቀረበ የሠበር አቤቱታ ነው።

የሠበር አቤቱታው የተመሠረተው የሥር ክርክሩ አመልካች ያላቸው የሥራ ልምድ ለሥራ መደቡ በቂ ነው ወይስ አይደለም የሚል ሆኖ እያለ አስተዳደር ፍርድ ቤቱ የትምህርት ዝግጅት ላይ ተመስርቶ መወሰኑ ተገቢ የሆነ የዳኝነት አመራር ሂደት አይደለም በሚል ነው። የዳኝነት ነክ አካል ከመደበኛው ፍርድ ቤት ውጭ በአስፈጻሚው አካል ሥር የሚቋቋም በሕግ በግልጽ የተለዩ ውስን ጉዳዮችን የሚመለከት ዳኝነት ሰጭ አካል እንደመሆኑ መጠን መደበኛው ፍርድ ቤት የሚመራበት ሥርዓትን መከተል ሳይገባው በሚወጣለት ልዩ ሥነ-ሥርዓት ተከትሎ ውሳኔ ሊሰጥ ይችላል። ነገር ግን ማንኛውም የዳኝነት አካል ሊከተለው የሚገባ የዳቦረ የዳኝነት አሰጣጥ ዝቅተኛ መስፈርቶች አሉ። ዋና ዋናዎቹም የቀረበለትን ጉዳይ ለመመልከት ሥልጣን ያለው መሆኑ፣ ጉዳዩን ያቀረበው ሠው አቤቱታውን ለማቅረብ መብት ያለው መሆኑ (standing right)፣ መብቱ የበሰለ ስለመሆኑ (ripeness)፣ የግራ ቀኝን ወገን የመደመጥ መብት (basic due process) ያከበረ መሆንና ውሳኔው የተመሠረተው በተጠየቀው ዳኝነት አግባብ መሆን ናቸው።

የፍትህ ብሔር ክርክር ተከራካሪን የተከተለ (party doctrine) ሲሆን አስተዳደር ፍርድ ቤቱ የተመለከተውም አቤቱታ የቀረበለት በአመልካች በመሆኑ ውሳኔው መመስረት ያለበት አመልካችን አስመልክቶ የተጣሱ መብቶችን በመመርመርና አመልካች በጠየቀው ዳኝነት ላይ ነው። የአስተዳደር መሥሪያ ቤት በራሱ አነሳሽነት ሆነ አቤቱታ ሲቀርብለት በደረጃ ዕድገት ውድደሩ ላይ ጥሰት ካገኘ ማንኛውንም አስተዳደራዊ ጥሰት የማረም ሙሉ ሥልጣን ያለው በመሆኑ ግድፈቱን ማረም ይችላል። ጉዳዩ ለዳኝነት አካል ከቀረበ ግን የዳኝነት አካል የሚመራበት ሥርዓት ያለው በመሆኑ ማንኛውንም ስህተት የማረም ሥልጣን የለውም። ማረም የሚችለው አቤቱታውን ባቀረበው ሰው መብት ልክና በተጠየቀው ዳኝነት አግባብ ነው። የአመልካች ክርክር ለደረጃ ዕድገት ውድደሩ በቂ የሥራ ልምድ አለኝ የሚል ሆኖ እያለ ባልተጠየቀ ዳኝነት አስተዳደር ፍርድ ቤቱ ውድደሩ መሠረት ያደረግበትን ፎርምና የአመልካች የትምህርት ዝግጅትን መሠረት በማድረግ ውሳኔ መስጠቱም ሆነ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ስህተቱን ሳያርም ውሳኔውን ማጽናቱ መሠረታዊ የሆነ የዳኝነት አሰጣጥ ሂደት ግድፈት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ውሳኔ

1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 182944 ግንቦት 27 ቀን 2012 ዓ/ም እና የፌዴራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን አስተዳደር ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 697/2011 ነሀሴ 16 ቀን 2011 ዓ/ም የሠጡት ውሳኔ በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሰረት ተሸሯል።
2. የፌዴራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን አስተዳደር ፍርድ ቤት አመልካች በይግባኝ ማመልከቻቸው በጠየቁት ዳኝነት አግባብ ለሥራ መደቡ የደረጃ ዕድገት ውድድር ያላቸው የሥራ ልምድ በቂ መሆን አለመሆኑን አጣርቶ የመሠለውን እንዲወስን ጉዳዩን በፍብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343(1) መሠረት መልሠናል።
3. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ትዕዛዝ

- ❖ የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ። በውሳኔው መሠረት የፌዴራል ሲቪል ሰርቪስ ኮሚሽን አስተዳደር ፍርድ ቤት እንዲፈፀም አዘናል። ይጻፍ
- ❖ መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ